

1941
M Á J U S

Kialtó! **Szó!**

SZERKESZTI Dr TAVASZY SÁNDOR

TARTALOM Nagy Géza: Délvidék Református Egyháza. — AZ ÚR SZINE ELŐTT.
„Hozzád emelem Uram lelkemet...” — László Dezső: Az erdélyi politika és a református
egyház. — Borbáth Dániel: Politikai etika. — HIREINK.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. Ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és

Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P.

— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás. Ára 6·50 P. Előkészületben a III. kötet. (6.— P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lúthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója.

„Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak

halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6.— P.

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —·50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —·10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?

ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Terezi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: KOLOZSVÁR, HITLER ADOLF-TÉR. (REF. THEOLOGIA.)

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 2 Pengő, egész évre 4 Pengő.

XV. ÉVFOLYAM

1941 MÁJUS

5. SZÁM.

Délvidék Református Egyháza.

A világesemények szédítő örvényében értékek merülnek el és bukkannak fel. Egyik ilyen drága gyöngy, ami szemünk elé sodródott a napokban: *Délvidék Református Egyháza*. A szívünk megdobbant az örömtől, mikor olvastuk, hallottuk, hogy az ottani 20.551 □ km. területen élő 580.000 magyar testvérünk között az a 60—70.000 főből álló, kis református egyház is felszabadult. A szokásos hazafias áradások helyett nézzük meg, micsoda hatalmas dolgokat cselekedett az Úr ebben a maroknyi hitközösségben és milyen feladatok elé állítja az Egyetemes Magyar Református Egyházat visszatérésük által.

Történelmi előzmények.

A déli határ: a Dráva, Duna és egy szakaszon: a Száva-mente ősmagyar település. A Gyula, Horka és Botond törzsek szállásbirtoka, mely átnyúlik az ú. n. Szerémségbe is. A honfoglalók nem voltak sokan, ezért már az első évszázadokban besenyők, bolgárok, szlávok töltik ki a köztük levő hézagokat. A kereszténység három püspökséggel hálózta be ezt a területet, ezek Csanád, Pécs és Bács. Az utóbbi beolvad a kalocsai, érseki rangra emelt püspökségbe. Lendületes gazdasági fejlődés és pusztító háborúk színhelye lesz ez a terület a Balkán kapujában. Kúnok, görögök, tatárok és törökök gyérítik az őslakosságot, belviszályok, huszita-üldözés és a Dózsa-féle pórlázadás következtében a fajmagyar népesség hanyatlani kezd. A mohácsi vész és különösen Szeged, Temesvár és Szigetvár elfoglalása megnyitja az utat a török terjeszkedés és rablógazdálkodás számára. A felszabadító hadjáratok már a Bánságban alig találnak 25 ezer embert, a Bácska két vármegyéjét Bács-Bodrog megye néven kénytelenek összeolvasztani, hogy valami legyen belőlük. A Dráva-mente még aránylag legéletképesebb marad. De a többi helyekre be-

tódul a telepések tarka-barka népe, amelyből főként három emelkedik ki: a magyar, a német és a szerb.

A reformáció e területen Sztárai Mihály és Szegedi Kis István apostoli tevékenységének eredménye. Az első, szervezett egyházkerület, a temes—torontáli 1553-ban a török előnyomulás miatt megsemmisül, de a baranyai, bácskai és szerémségi egyházak olyan nagyszámmal vannak, hogy két református püspökségben szervezkednek. Ezek 1576-ban a hercegszöllősi zsinaton egyesülnek. A kerület a XVII. században hanyatlani kezd s 1712-ben beolvad a Dunamellékbe. A Bánság egyházai csak a múlt században szedik össze magukat az anyásításra, felelevenedésre. Ekkor csatlakoznak a Békési Egyházmegyéhez, úgyhogy ez Békésbányai egyházmegye néven 6 vármegye reformátusainak a gondozását veszi át. Lélekszáma a múlt század végén 195 ezer! A Duna—Tisza-köze, a Dráva és Száva torkolata az alsó-baranya—bács—szlavóniai egyházmegyét alkotja, a Muraköz pedig a hatalmas, 72 anyaegyházból álló Belsősomogyi egyházmegyéhez tartozik. Ennek határai északon Zala megyébe, délen Dalmácia tengerparti városaiba nyúlnak. *Elképzelhetjük, hogy ilyen beosztás mellett micsoda heroikus feladat előtt állott a szórványgondozás!* Szerencsére a Konvent igen gondosan kezeli a délvidéki szórványügyet és az ottani lelkeseknek *missziói segély* címen tisztességes megélhetést biztosít. Így tudunk még Zágrábban és Fiumében is anyaegyházakat szervezni, fenntartani.

Új imperium és új egyházi keretek.

Trianon itt is elvégezte a maga romboló munkáját. Az ősi 1000 éves országhatárok felbontásával lemetszette az életerős törzsről a végtagokat: Délvidék magyarságát és ennek szétszórt református egyházait. Egyik püspöki

jelentés szerint ideszakadt: a dunamelléki kerületből az egész alsóbaranya—bács—szlavóniai egyházmegye, a tiszántúli kerületből a békés—bánati egyházmegye 9 gyülekezete, a dunántúliból 6 missziói egyház és a Muraköz szórványai, végül a szintén dunamelléki Szabadka (kecskeméti egyházm.). Összesen 49 anya-, 4 társ- és 5 leányegyház 35 református elemi iskolával, 51 lelkésszel és 74 tanítóval. Középiskolájuk egy sem volt, de Vukováron a Konvent fenntartott egy 80 helyes árvaházat. Ezt azonban a szerbek hamarosan feldűlják, lakóit szétkergetik. Ez erős hangú nyitány után következik a stilszerű folytatás: az összes felekezeti iskolák bezárása és vagyonuk elvétele. A kongrua teljes beszüntetése, az állam beleményülése a liturgiába, erőszakoskodások. Szerbia úgy amint magát most nevezi: Jugoszlávia *totalis uralomra* rendezkedik be! Ez a szellem csak később kezd enyhülni bizonyos pontokon.

A „legkisebb és legárvább református utódegyház” azonban nem hagyja magát. Először a régi, teljes, alsóbaranyai egyházmegye vezetői: Kozma László zombori főügyész, mint főgondnok és Tóth Sámuel bácsfeketehegyi lelkész, mint esperes vezetik az ügyeket egész 1920-ban bekövetkezett halálukig. Ekkor helyükbe lépnek: Kontra János csúzai lelkész és Vermes Károly szabadkai birtokos, mint esperes és főgondnok. Megkezdődik a szétszórt csontok összeszedése, az állammal való szívós küzdelem és a szervezkedés. Már 1920 okt. 21-én a szlavóniai Magyarrétfalun közös tanácskozás folyik a legsürgősebb teendők felől. *1921-ben pedig Zomborban* összeforrnak az óriási távolságban élő tagok egy egyetemes egyházzá. Egyelőre csak egyházmegyének nevezik magukat és négy egyházvidéket szerveznek: a baranyait, bácskait, bánátit és horvát-szlavónországit. A kormányzást Kontra esperes kiutastása után Klepp Péter tonsai lelkész veszi át (1922), Vermes főgondnok helyébe később Kurcz Henrik kulai ügyvéd kerül. Az egyházvidékek élére alesperesek kerülnek. *A nemzetiségi ellentét itt az evangélium tiszta fényében eloszlik.* A kb. 15.000 főnyi német reformátusság, egy horvát és két cseh nyelvű gyülekezet szépen megfér a nagy többségben levő magyarsággal. Előbb az esperes német s a főgondnok magyar, Klepp Péter halála (1927) után az esperes ismét magyar: Ágoston Sándor bácsfeketehegyi pap, a főgondnok pedig az imént említett német származású kulai ügyvéd. A többi egyházmegyei tisztségeken is testvériesen megosztoznak. A magyarság annyira előzékeny, hogy megengedi új, németnyelvű lelkészi állások szervezését és mikor 1933-ban az új egyházalkotmány püspökséget és négy egyházmegyét szervez, ezek közül egyiket, a *délit* teljesen átengedik nekik. Az északi, nyugati és

keleti egyházmegyék inkább magyar vezetők alatt állnak. A papság legtöbb helyen két nyelven végzi szolgálatait, hiszen ez az országrész a *csereggyermek intézmény* egyik áldott melegágya volt s a német gyermekek Halason, Kecskeméten, Kúnszentmiklóson, a magyarok pedig Verbászon és Szivácson kölcsönösen megtanulták egymás nyelvét. Ma már 56 anyaegyházat tartanak fenn kb. 50 lekipásztorral.

A tiszta kálvini elvek előnyomulása.

Az idegenbe tévedt, elárvult gyermek arcán nemsokára kezdenek feltűnedezni egyházunk sajátos vonásai. Épp mint a francia pusztai egyházban Court Antal, itt is a kormányzás először az *egyházfegyelem helyreállításán* fáradozik. A zsinatok kimondják ennek szigorú bevezetését, gyakorlását elsősorban a lelkészek és presbiterek, majd az egyháztagok felett. A lelkészek köri cenzurákat tartanak és úgy fegyelmezik egymást, a hívek egész élete a presbiterium és egyházi bíróság ellenőrzése alá kerül. Különösen Baranyában sok a panasz a kommunista eszmétől megfertőzött, papjával, templomával nem törődő, önző, civakodó egyháztagok miatt. Ma már — a püspöki jelentések szerint — ott tartanak, hogy az egyházi bíróságoknak alig van dolga. Legfennebb közigazgatási és adózási ügyekkel kell foglalkozniuk. Persze ez nem jelenti azt, hogy minden rendben van. Következik a *diakonátus* felelevenítése. Az elpusztult vukovári szeretetház helyébe hamarosan Újvidéken új árvaházat akarnak megnyitni, de mégis Bácsfeketehegyen állítják fel. A növendékek száma folyton emelkedik s ma már 50 körül jár. (Klepp Péter halálakor 100 ezer dináros alapítványt tesznek e célra a gyülekezetek.) A diakonisszák kiképzését és munkáját az újverbászi közös protestáns (egyesületi) diakonissza-ház biztosítja, ami egyúttal női otthon és gyermekmenhely is. Megindul a gyülekezeti szegénygondozás, amit vagy az egyházi törvényben körvonalazott diakonusok, vagy egyes belmissziói alakulatok, szegényügyi bizottságok látnak el. Az esperesi és püspöki jelentések nemcsak az adakozásokat, hanem az ellátásra szoruló szegények számát és gondozását is nyilvántartják. *A vallástanítás (katekézis)* súlyos nehézségekbe ütközik. Az állam 1930-ig csak szerb nyelvű vallástanítást enged, de ekkor — a németeknek tett engedmény után — előbb az elemi iskolákban, majd a gimnáziumokban is *megtűri* a magyar nyelvű hitoktatást. Kivéve a magántanulókat, akik ezután is szerb nyelvű hittanvizsgákat tesznek. Még rosszabb a helyzet a róm. katolikusoknál, ahol sokhelyt horvát nyelvű katekézis folyik. A tanítók járatlansága, megbízhatatlansága s a felelősség kényszeríti rá az egyházat új, egységes valláskönyv készítésére, bevezetésére. Ezt 1925-ben Ágoston Sándor, Kovácsy Sándor és

Szabó Zoltán el is készítik s megnyerik számára a kormány jóváhagyását is. Magába foglalja az elemi vallásoktatás egész anyagát, egyszerű, világos nyelven a bibliai történetektől egészen az egyházalkotmányig és istentiszteleti rendtartásig. Bizonyos elmélyítéssel a középiskolákban is ezt használják. Ugyanezt a célt szolgálja az 1939-ben megjelent gazdag tartalmú új *Énekeskönyv*. Ha még megemlítjük, hogy a Törvénykönyv a lelkészeket a II. Helvét Hitvallás és Heidelbergi Káté aláírására kötelezi s az egész egyházat ezeknek és a négy ősi egyetemes zsinat végzéseinek a *hitvallási alapjára* helyezi, előttünk áll a Délvidék egyházának hamisítatlan kálvinista jellege. Püspökét is csak 10 évre választja meg.

A szentek egysége.

Pál apostol szerint az Anyaszentegyház célja a szentek tökéletesítése és a hit egységének megteremtése (Fil. 4 : 11—12). Ez a cél minden látható egyház elé két feladatot állít: az *öntudatosítás és szeretet munkáját*.

A *belmissziói munka* nem volt ismeretlen déli testvéreink előtt azelőtt sem. Most azonban, hogy a hitvallásos iskolázás majdnem mindenütt megszűnik, egyszerre mindenki megpróbálkozik vele. Az Egyesült Államok Református Egyháza öt éven át fizeti 4—500 dollárral a terület utazó belm. lelkészét Benkő Viktort, sőt ennek női segítsége is akad Novák Olga személyében 1927-ig. Megindul a vasárnapi iskolák és női bibliakörök szervezése. 1936-ban már 34 gyülekezetben 2400 vasárnapi iskolás gyermeket, és 25 gyülekezetben 1000 bibliaköri tagot találunk. A Keresztény Ifjúsági Egylet — sajnos! — csak a belgrádi nemzeti szövetség keretében alakulhat meg. Itt pedig egy angol (Sitters) és egy szerb titkár (Kovandzsics) dolgoznak. Szerencsére beengedik a budapesti Dobos Károlyt és az erdélyi László Dezsőt propagandára utakra. Theológiánkról pedig Tavasz, Imre és Gönczy professzorok látogatnak el. Így a munka szépen halad, hiszen a lelkészek egy része Kolozsvárról kerül ki. Időnként helyi titkárok is fel-fel bukkannak, majd elhívja őket a „gyülekezet gondja”. 1936-ban a tagok száma 1240, 26 egyesületben. Sőt — ezzel megelőznek minket! — Palicson nyári táborozó, üdülő helyet is vásárolnak. Legutóbb a helyzet már körülbelül az, mint Romániában: csak a magyar tagozat életképes, a szerb névleg áll fenn.

De a szentek egysége nem engedi aláhanyatlani Krisztus zászlóját a *szórványokban* sem. Maga a püspök jár jó példával elől és beiktatása után azonnal a Muraközbe megy ottani híveinket meglátogatni. Sziklás vidéken, vízmosásos, csak lóháton járható úton keresi fel azt a 8 községet, ahol szétszórva 885 református él. Egy hívsvéti általános perselyezés

16.589 dinárt eredményez az itteni keretek kiépítésére. Előbb lévitát alkalmaznak, majd pedig egy volt kedves tanítványunk, PóthKároly végzi ott a lelkigondozást. Pancsován megtartják még a dr. Erdős József által épített templom 50 éves jubileumát, Versecre, Belgrádba (!) fiatal, lelkes tanítványaink kerülnek. Van olyan lelkész, aki 92 polgári községben 1707 lelket gondoz. A torontálvásárhelyi esperes-lelkész a macedoniai Sopotba kivándorolt híveit keresi fel. Minden naptár egész sor új templom vagy imaház építésről számol be kimondhatatlan nevű helyeken vagy külvárosokban. Még a Heidelbergi Kátét is lefordítják horvát nyelvre a Tordinci-gyülekezet számára. Súlyos gond a szórványgondozás költségeinek előteremtése. A szerb kormány tanácsára megpróbálják kikérni a volt magyarországi kerületektől a Baldácsy-alap reájuk eső részét. De csak Dunamellék adja ki, Tiszántúl és Dunántúl mégcsak nem is válszólnak kérésükre. (1933 püspöki jel.) A kormány végre megkönnyőrül az elárvult egyházon s 1928-tól fogva, miután egyeseket külön is segélyezett, kisebb-nagyobb összegeket, végül 1930 óta 373.686 dinár államsegélyt utaltványoz. A főesperes (püspök) részére külön tiszteletdíjat és útiátalányt. Jellemző, hogy az *államsegély 50 százalékát a vezetőség szórványgondozó lelkészeknek adja, sőt 1938-ban Weimann Péter verbászi esperes javaslatára egyetemes, központi adózást is léptet életbe, bűza-valuta alapján, a minimumon alól maradó papi fizetések kiegészítésére*. Az eredményt — sajnos — nem ismerjük.

Végül a szentek egysége igyekszik a látókört, a hitközösséget *világviszonylatban* is kiterjeszteni. Az agilis Klepp Péter után a csak magyarul beszélő Ágoston Sándor minden külföldi testvéri alakulattal, segélyforrással felveszi a kapcsolatot. Az amerikai, svájci, német egyházi szövetségek, a genfi Zentralstelle, a Gusztáv Adolf Egylet, a Presbiteri Világszövetség mind-mind tudomást szereznek erről a végvári, missziói egyházzal és évenként elküldik lelki vagy anyagi támogatásukat számára. Hálásan emlékezik meg a püspök az Erdéllyel való testvéri kapcsolatról. Csak ő tudja, hogy mit kapott tőlünk ifjú lelkészei útján... De mi is számontartjuk az ő indításait!

Hiányok és feladatok.

Tévedés volna ezekután délvidéki testvéreink egyházát tökéletesnek minősíteni. Mindenesetre a kálvinista élni akarás, önellátás (autarkia) és családi szeretet olyan meghatározó példait látjuk náluk kibontakozni, amikért csak forró hálát adhatunk Istennek. Talán éppen azért rekesztette őket külön 23 szenvedésteljes éven át, hogy a külső romlásból kibontakozzék a belső élet szindús képe...

A hibák, a bűnök a régiek: az istentiszte-

leteket, különösen az úrvacsoravételt sokhelyt elhanyagolják, a szegényekről egyes papok, presbiterek nem akarnak tudni. A reverzálisok száma nő, de szerencsére a kitérések száma kevesebb, mint az áttéréseké. Az egyke pedig feltartóztatlanul terjed Baranyából a Bácska felé. De Istennek hála, Bácskossuthfalván még 13 gyermekes családot is találunk, a bánsági Hertelendifalva székel telepesei 1004 lélekszám után 69 születést mutatnak fel (1932). Sajnos, a szerbekkel, dobrovoljácokkal, horvátokkal szemben sokhelyt megdöbbentő fajunk népeségi visszaesése.

A mentés, a restaurálás szent feladata telepítés, missziói szervezkedés és iskolázás stb. útján az egyetemes egyház és a régi édesanya: a magyar állam feladata. „Vigyázz — szól az Úr — és erősítsd meg a többieket, akik halófélben vannak!” (Jel. 3 : 2).

Nagy Géza.

AZ ÚR SZINE ELŐTT

Hozzád emelem Úram lelkemet.

„Hozzád emelem Úram lelkemet! Istenem benned bízom; ne szégyenüljek meg...”

25. Zsoltár, 1. 2

Isten nagyon könnyen meg tudna szégyeníteni. Úgy cselekedhetne velünk, amint azt igazán megérdemelnők. Azt mondhatná nekünk: „Hitefeket, irántam való szereteteket éppen olyan komolyan veszem, mint amilyen komolyan ti magatok veszitek. Olyan mértékben leszek én jó hozzátok, amilyen mértékben ti vagytok velem szemben. — Képet fogok rólatok most alkotni, amilyen olyanak ábrázollak, amilyenek ti ténylegesen vagytok legbensőbb valóságotokban. És így álltok majd előtttem az időben és örökkévalóságban.” Ekkor valóban megszégyenülnénk. Saját szemünkkel kellene meggyőződünk róla, országvilág előtt nyilvánvalóvá lenne mindörökké, hogy milyen nevetséges a mi keresztyénységünk, hogy magunk, embertársaink és Isten előtt csak alakoskodunk a hitünkkel és el kell ismernünk, hogy teljesen igaza van a világnak, ha nem törődik az egyházzal és a keresztyéniséggel. Ha az érdemeiken, ha a mi érdemeinken mulnák, valóban meg kellene szégyenülnünk!

Óh, milyen könnyedén és felelőtlenül imádkozzuk: Ne szégyenüljek meg! Egyáltalán nem is tanuljuk meg, mit jelent ez az imádság. Lehetséges azonban az, hogy Isten megtanítsa reá Szentfelke és Igéje által. Akkor bizonyára az lenne a fontos, hogy pontosan utána mondjuk a Szentírásnak: Hozzád emelem Úram a lelkemet, benned bízom. Ebben a „hozzád”-ban és

„benned”-ben van elrejtve és megalapozva az a bizonyosság, ami a Szentírást valóban szent írássá teszi. Olyan emberek írták, mint amilyenek mi vagyunk. Isten őket is megszégyeníthette volna, ha úgy jelent volna meg előttük, ahogy ők megjelentek előtte. Miért nem tette ezt? Mert nem léptek eléje erőnyeikkel, sem kegyességükkel, sem hitükkel, sem a szeretetükkel, még alázatukkal sem, még azzal sem, hogy ők lelkileg megrázott vámszedők és nem farizeusok, hanem mert mindentől eltekintve és mindenben túl amik voltak és amik nem voltak, hozzá vágyakoztak, benne bízott. Olyanok voltak, mint „újászult gyermekek”. Ez volt ezen emberek számára a kegyelem. Ebben a kegyelemben élve mondták el a már meghallgatott imádságot: Ne szégyenüljek meg! Luther ilyen hasonló esetekben ezeknek az embereknek és az igazi keresztyének „tehetségéről” (Kunsti) beszél. Valóban itt lehet erről igazán beszélni. A tehetség azonban a tudásból származik. És aki megérti ezt a „tehetséget”, az tudja, hogy ezt a „tudást” nem lehet elsajátítani a magunk erejéből. De elnyerhetjük, megkaphatjuk még a mai napon is Istentől.

Ég és föld között tartasz meg minket Úram! De mi nem azt akarjuk, hogy másként legyen, mert tudjuk, hogy csak így egyedül csak így vagyunk időileg és örökkévalóan megvédve minden bajtól. De engedd, hogy meghalljuk a Te tanácsodat és útmutatásod szerint járjunk. Engedd, hogy eltekintsünk magunktól és teljes szívünkkel keressünk Téged. Hogy a Te türelmed és a Te hűséged üdvösségünkre szolgáljon. Ámen.

Mutatvány Nagy József balázsfalvi lelkész BARTH—THURNEYSEN: ÁHITATOK című sajtó alatt levő fordításából. A mű ára 1 pengő. Megrendelhető az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésénél, Kolozsvár, Ref. Theologia.

Új munkás a bukaresti magyar lutheránus gyülekezet élén. Miután a bukaresti gyülekezetnek mindkét egyházi vezetője, Sexty Zoltán lelkész és Sipos András tanító-lelkész elhagylák az országot, a gyülekezet ügyeinek ideiglenes vezetésére Mezei István brassói s. lelkész kapott megbízatást. Isten áldása kísérelje ottani szolgálatát!

A romániai szász lutheránus egyház hivatalos lapja, a Kirchliche Blätter januári száma statisztikai kimutatást közöl az országos egyház 1939. évi népmozgalmi állapotáról. Eszerint: lélekszám 402.821, szül. 8.891, temetés 5.475, betérés 177, kitérés 280, esketés 2.603, konfirmált 5.474, úrvacsorával élt 87.329, iskolaköteles gyermekek száma 51.597, legényegyleti tagok száma 12.399, leányegyleti tagoké 8.253.

Az erdélyi politika és a református egyház.

I.

A legtöbb mai embert belső irtózás fogja el, ha a politika szót hallja, vagy leírva látja. Hát még ha ezt a bűnös szót az egyházzal kapcsoljuk össze! Minden ilyen irtózkodást félre kell tennünk! És szembe kell néznünk a cimben jelzett kérdéssel, mert: *van* politika és *van* egyház, és a kettő között szerves kapcsolatok *állanak fent*.

A politika a politeia-nak, az államnak a vezetését jelenti. Politikán tehát az államvezetés tudományát és gyakorlását értjük. Mindaddig, amíg az emberi nem élete államban folyik le, politikára feltétlenül szükség lesz. Az, hogy a politika szóval visszaéltek és a politikából politizálás lett, nem jelenti azt, hogy nem kell politikával foglalkozni; sőt annál komolyabban kell az emberi élet igazi érdekeit szolgálni, minél kevésbé szolgálják igazán azt a sajátos érdeket, vagy minél nagyobb mértékben eltévelyedett annak szolgálata. A mai magyar életről szomorúan kell megállapítanunk, hogy kevés az alaposan felkészült, rátermett politikusunk. Abban a tényben, hogy a fiatalabb magyar generáció tagjai közül kevesen foglalkoznak politikával, figyelmeztetést kell látnunk arra nézve, hogy neki kell kezdeni komoly politikusok nevelésének. A magyar történelem nagy korszakaiban: különösen az 1848-at és 1867-et előkészítő időben a nagyszabású politikusoknak egész serege tette elevenné a nemzeti életet. Ma ismét nagy belső átalakulás sodrában van nemzetünk, az a tény, hogy ebben az időben kevés a politikusunk, inkább kedvezőtlen, mint kedvező tünete nemzeti életünknek. A nagyszabású komoly politikusok hiánya az oka annak, hogy kellő irányítás hiányában mindenből, akinek nincs meg a rátermettsége és a szükséges előképzettsége, máról-holnapra politikus lesz.

Az egyházra nézve sohasem közömbös az, hogy milyen annak az államnak a vezetése, politikai helyzete és élete, amelyből tagjai toborzódnak. A történelmi lét mai fokán az emberi élet nagy közösségei: család, állam, gazdasági rend, egyház a legszorosabban összefüggének, aminthogy mindig is összefüggöttek. Az egyház életében beállott lényeges változások megváltoztatták a politikai életet: az államok életét és vezetését; az államok életében beállott változások megváltoztatták az egyházak helyzetét. Gondoljunk csak arra, hogy milyen új helyzetet teremtett az új orosz államvezetés az oroszországi egyházi életben, milyen más a mai nemzeti szocialista Németországban az egyházak helyzete és életlehetősége, mint a volt a megelőző időben. A közelmúlt két évtizede alatt naponta éreztük az egyház életében a román

politikai élet hullámzását. Gondoljunk a múlt század végi ú. n. magyar egyházpolitikai harcra, amelynek gyümölcsképpen megszületett az áll. anyakönyvvezetés és a polgári házasság. És gondoljunk még messzebbre vissza: Bocskai, Bethlen, Rákóczi György politikai magatartása milyen kedvező körülményeket teremtett egyházunk munkája számára, viszont mennyi pusztulás jött ránk a habsburgi politika nyomán. Milyen fellelegzést jelentett II. József türelmi rendelete: hány református gyülekezet újrászervezése következett annak nyomán?

De ezen felül azért sem szabad a kérdés elől kitérni, mivel mint magyar állampolgárok, mindannyian felelősek vagyunk a magyar államért, annak helyes politikai vezetéséből egyházunknak és magunknak is hasznunk van; s a helytelen politikai irányítás, a politikának a kudarca komoly vonatkozásaiban rendítheti meg a történelmi egyházat és mindannyiunk életét.

A református világnézetnek van politikai vonatkozása is. *Luther*, *Zwingli* és *Kálvin* benne éltek koruk komoly politikai életében és annak menetére nemcsak írásaikkal, hanem tényleges beavatkozásukkal is hatással voltak. Nem református örökség visszahúzódnai a politikai élettől és engedni, hogy az az egyháztól egészen távolálló emberek kezében a mi érdekeinkkel, a nemzet közös érdekével ellentétben álló érdekek szolgálatába álljon.

II.

Mi az Erdélyből visszacsatolt magyarság legfontosabb *feladata* a mai magyar politikában?

1. Erdély keleti és északi részének a Szentkorona testébe való *visszacsatolása* de jure megtörtént. Megtörtént a visszacsatolás a magyar szívekben is. És folyamatban van a tények, az élet különböző síkjain való tényleges visszacsatolás is. Örömmel kell megállapítanunk, hogy ez a mindenirányú egységesítés aránylag gyors iramban halad előre. De senki sem tagadhatja, hogy ezen a téren igen fontos politikai feladatok várnak még megoldásra. Az erdélyi politika legelső feladata ennek a visszacsatolásnak a munkáját minden tekintetben támogatni és előmozdítani. Erdélyben a magyar állami életet annak összes: tehát közigazgatási, gazdasági, társadalmi, kulturális és egyházi vonatkozásaiban úgy kell megszervezni, hogy ezáltal minél gyorsabban kiküszöböltesse azokat a bűnöket, amelyek 1. a *világháború előtti* magyar politikai vezetés rovására irandók és jóvátétessenek mind azok a veszteségek, amelyek az államnak itt élő polgárait 2. a *román megszállás* alatt érték. Az erdélyi magyarság nemcsak a román közhatalom uralmának, hanem a régi magyar életnek az idejében is sok tekintetben inferiori-

sabb és nehezebb helyzetben élt, mint az ország más vidékének magyarja. Az egész magyarságnak szüksége van arra, hogy Erdélyben minden tekintetben erős magyarság éljen. Erdély mindenarányú visszacsatolása magától értetődően létbevágóan érdekli a református egyházát is, tehát ennek a politikai feladatnak a szolgálatában részt kell vennie.

2. A magyar élet a *belső megújulás* jegyében áll. Előbb a kommunizmus, majd a nemzeti szocializmus európai előtörése természetesen hozta felszínre a magyar élet súlyos társadalmi problémáit. Azt lehet mondani, hogy a magyar élet összes gazdasági, társadalmi és kulturális kérdései legszélesebb köztudattá váltak. Mindenki elismeri, hogy korszerű társadalmi és gazdasági reformra és rendszerváltozásra van Magyarországon szükség. A hivatalos felfogás az volt, hogy mindaddig, amíg meg nem történik a trianoni határok revíziója, nem szabad a társadalmi és gazdasági reform ügyét a magyar élet homlokterébe állítani. Időközben hosszú vonalon értük el a szentistváni határokat, tehát a revízió széles körben megtörtént. Ez a revízió azonban egy világméretű oltó háború folyamatában ment végbe. A háborús helyzet ismét nem kedvezett a belső reformok ügyének. Azt azonban meg kell állapítanunk, hogy az elmúlt háborús évek alatt a belső magyar társadalmi és gazdasági reform sokkal nagyobb lépésekkel haladt előre, mint a megelőző évek alatt bármikor.

A mostani háborúnak egyszer vége lesz, s akkor a leghatározottabban és minden kétséget kizáróan végbe kell mennie a mindenirányú nagy magyar reformnak. Ezt a tételt ma minden számottevő magyar ember elismeri. A kérdés csak az, hogy mi lesz a formája ennek a reformnak? Egészséges reform csak az lehet, amely követi a más országokban lefolyt mostani nagy társadalmi és gazdasági átalakulások törvényszerűségét. Ez pedig mindenekelőtt *nem* azt jelenti, hogy vegyünk át egy más országban már kialakult rendszert, hanem azt, hogy teremtsük meg a magunkét. A világháború után öt európai ország alkotott a maga számára új politikai rendszert: Oroszországban kommunista, Olaszországban fasiszta, Németországban nemzeti szocialista rendszer alakult ki; Franco új Spanyolországa és Salazar új Portugáliája magán viseli az orosz, olasz és német rendszer sok jelét, de mégis spanyol, illetve portugál reform volt. Maga Mussolini és Hitler jelentették ki ismételtelen, hogy óva intik a többi országokat attól, hogy rendszerüket utánozzák. Mindkét rendszer annak a népnek a lelkéből született, amelyet most boldogít, és ezek is sok lényeges ponton különböznek egymástól. Szükséges-e tételünk igazolására a román példára hivatkozni? Mit jelentett annak az országnak az életében az, hogy előbb Károly király, majd egy forra-

dalmi csoport kezdett egy más országban kialakult rendszert utánozni?

A politikai műveletként végrehajtandó mindenirányú magyar reformnak három alapgondolatot kell figyelembe vennie: *nemzeti, szociális és keresztyén* reformra van szükség. Világosan kell azonban tisztáznunk, hogy mit értünk a nemzeti, szociális és keresztyén jelzőn, s ennek a reformnak az egyes alaptényezői milyen viszonyban vannak egymással? A római egyháznak megvan a maga elképzelése az esedékes politikai reform tekintetében, s abban öntudatosan védi a maga igazi érdekeit, legelső sorban az egyházi nagybirtokot. Nekünk egy ilyen reformban mindentől függetlenül a ránk bízott magyar emberek és Magyarország *mindenirányú, igazi* érdekeit kell szem előtt tartanunk. Az egyházra nézve nem közömbös, hogy egy ilyen reform miképpen megy végbe, tehát az egyháznak arra kell felkészülnie és abban részt kell vennie.

3. Ma a magyar politikai életben *élesen szembenálló* csoportok küzdenek egymással. Az objektív szemlélőnek úgy tűnik fel, hogy ezek az ellentétek sok tekintetben immár *előítéletekké* váltak: az egymással legélesebben szembenálló felek éppen közös magyar öntudatuknál és szociális érzéküknél fogva az egymásra való kölcsönhatás rendjén sokkal közelebb kerültek egymáshoz, mint azt maguk az illetők látják. Az egymással élesen szembenálló politikai csoportok között a nemzeti, szociális és keresztyén alapokon talán lehetséges volna egy olyan új tömörülést létrehozni, amelynek alapján lehetőségessé válik a mindenirányú, esedékes magyar reformnak a végrehajtása. Az a meggyőződésünk, hogy az élesen szembenálló pártok között éppen a kisebbségi élet tisztítótüzén keresztülment erdélyi politikusokra vár a feladat, hogy egy új magyar reformtörekvésnek az útját, szembenálló magyar emberek egymásra találásának lehetőségeit segítsék elő. Egy ilyen feladatnak a vállalása mindenestre megfelel az erdélyi tradíciónak és az ország jelenlegi érdekeinek, de mindenek felett megfelel egyházunk szellemének és hivatásának is.

III.

Miképpen történjék az egyház részvétele a politikai életben?

Az egyház legbensőbb vonatkozásában élő hitközösség, amely a Szentlélek által az ige-hirdetésen és a sakramentumokon keresztül Krisztusból táplálkozik. Ebben a legbensőbb vonatkozásban az egyháznak semmi köze sincsen a politikához, s az egyháznak ebbe a legbensőbb életébe politikát belevinni nem szabad. Az egyház egyformán gondolja a rábízott embert, legyen annak bármilyen a politikai felfogása is. Hasonlóképpen az egyház törvényhozó, kormányzó és bírói testületeiben sincsen helye annak, hogy

az egyház a rábizottak politikai magatartását is figyelembe vegye, ha csak az nem jelent nyílt és öntudatos szembehelyezkedést Istennel.

Az egyháznak a maga politikai súlyát a hozzátartozó öntudatos *tagokon* keresztül kell éreztetnie. Az egyháznak a politikai életben szükségképpen benne élő tagjainak olyan erkölcsi minőséget, keresztyén felelősséget, közösségi érzéket és tiszta öntudatot kell adnia, amelyből igazán komoly nemzeti, szociális és keresztyén politika következik. Ez nem is lehet másképpen. Nekünk nincs az az igényünk, hogy külön református politikai pártot alakítsunk, amint arra példa volt Hollandiában, ahol Kuyper Ábrahám meg nem alkuvó református politikai pártja éveken keresztül kormányozta az országot. A református vagy keresztyén jelzöt nem szabad pártpolitikai jelvényé tenni, mivel a politikai életben a legjobb irányzatok is bukásnak vannak

kitéve és a református vagy keresztyén jelvény nem bukhat el soha. Nekünk olyan lelkiséget kell a politikában résztvevők részére adnunk, amely lelkiség Isten előtti felelősséggel minden testvér javára akarja az országot vezetni.

Az egyház vezetéssel, kormányzással és gyülekezeti munkával megbízott felelős *vezetői* sohasem kerülhetnek a politikai küzdelem élére, ha ezzel a ténykedésükkel egyházi szolgálatuknak ártanak.

Ma hármas feladata van az erdélyi politikának: Erdély szerves bekapcsolása a magyar állami élet minden vonalába, előkészítése az esedékes magyar nemzeti reformnak, a szembesítő politikai felek közötti új tengely keresése. Mindhárom olyan feledat, amelyben minden református embernek Isten előtti felelősséggel kell résztvennie nemzetünk és egyházunk igazi érdekeinek szolgálatára. *László Dezső.*

Politikai etika.

A politikai élet erkölceiről beszélni akár mennyire különösnek is tetszik némelyeknek, szükséges, mert a református keresztyén gondolkodás az élet minden területét erkölcsi életformában akarja látni, különösen pedig e szempontból a leginkább veszélyeztetett területekért érez felelősséget. A politikai élet pedig ma ilyennek látszik.

Két szélsőséges álláspontot figyelhattunk meg minket érdeklően a politikai élet erkölceinek megítéléséből. A *politikai élet öntörvényűségét*, sajátos erkölcsiségét vallók szerint annak életébe nem szólhat bele, sőt hatást nem gyakorolhat a keresztyén hit és erkölcs. Ha valaki megpróbálná az állami életnek ezen a területén, melyet a meglátott életérdekért való kérlelhetetlen harc ural, a hegyi beszéd etikájával az ellenség szeretetét gyakorolni, vagy hasonló követelményeknek eleget tenni, a politikai életben, éppen azt bénítaná meg, ami a politika mai értelemben. A politikai életnek megvannak az öntörvényei. Mikor az ember politikus, akkor nem lehet keresztyén. A másik szélsőséges álláspont a *rajongók radikálizmusa*, a tolstói gondolkodás, mely hiszi, hogy a politikai életnek ezt az öntörvényűségét a hit erejével legyőzheti, a hegyi beszéd itt is betűszerinti valóság lehet s ahol ez nem történhetik meg, ott az államot, mint Isten ellenest, elveti.

A református keresztyén gondolkodás egészségtelen szélsőségeknek minősíti az ilyen álláspontokat s vallja, hogy a politikai életnek van etikája s éppen itt az etikában találkozik komolyan a keresztyén élet s az állami élet. De éppen ez az etika szabályozza azt az óhajtott

találkozást, melyet az előbb említett keresztyén radikálisok megalkuvás nélkülének s gyorsan végbemenőnek gondolnak. A politikai élet öntörvényűségét vallók álláspontjában a természeti ember súlyos egoizmusa jelentkezik. Az önfenntartás, önérvényesülés természeti ösztönei kollektív formában jelentkezik, akarják önmagukat igazolni. Beletűtközik ez az élet a legfontosabb igazi etikába, de az öntörvényűség címén menti magát. Maguk is elismerik azt, amit a keresztyén gondolkodás mint súlyos tévedést felfed, más a bűnről a felfogásuk. Nem ismerik s nem számolnak a bűn realitásával. A rajongó radikálisok pedig azt nem látják, hogy a politikában a mindennapi feladatok a fontosak, melyek az adott helyzetekben a lehető legjobb, de meg is valósítható állapotot tartják szem előtt, mert nem az Istenben való tökéletes élet, hanem ez a közelálló jó rend a cél, mely a politikus sajátos felelősségének és munkájának közvetlen, első feladata és az Isten országa a távolabbi, melyhez ez a jó rend eszköz.

A református keresztyén élet, látva magának Kálvinnak példáját, ki komolyan vette a politikai élettevékenységet, tervszerűen törekedett arra, hogy a politikai életet a démoni erőktől megszabadítva, a református keresztyénség világosságával adjon politikai etikát. A magyar reformátusok között is állandó igyekezet ez. A nagy összeomlás után, magyar református írások kifejezték, hogy nemcsak a magyar, de az egész művelt világot romlásba viszi a hitetlen politika. Megemlíthetünk egy pár biztató jelenséget.

Bogdán Gyulának: A kálvinista politika

alapvonalai c. tanulmánya körvonalalaiban mutatja meg, hogyan születik meg a kálvinista világnézetből a kálvinista politika. E politika alapja az Isten felségisége. Minden az Istenből indul ki s minden az ő dicsőségére van. Általa s reá nézve vannak a nép vezérei, nevezzék királyoknak, császároknak vagy köztársasági elnököknek. E könyvecske a politika összes kérdéseire reá veti a kálvini gondolkozás sajátos feleleteit. A szerző által szerkesztett *Óráló* c. kálvinista politikai s társadalmi hetilap is e sajátos politikai célt szolgálta. Nagy nyereség volt a Kolffhaus-féle nagy Kuyper életrajz magyar fordítása is. A Magyar Evangéliumi Ker. Diákszövetség e kiadványa egy életben mutatta meg a magyar olvasóknak, milyen a hívő református ember a politika terén.

A magyar református theologiai irodalomban nem régen jelent meg egy nagyon alapos s a kérdés jelentőségét teljes súlyában látó s a mai református politikusoknak igazi segítséget adó munka: *Dr. Tóth Kálmánnak A dialektika a kálvinizmus politikai etikájában* c. műve. E könyvben a református ember rendszerben találja meg a maga politikai etikáját. Kálvin írásaiban tanulmányozza a politikai fogalmait s elméleteit s ezekből igyekszik a kálvini politikai etikai rendszerét nyújtani. Természetesen szükséges volt tovább nyomozva bizonyos kérdéseknél a református teológiában a Kálvin utáni fejlődését is kimutatni, mert Kálvin nem volt képes a rendszerében levő összes erők kibontakoztatására.

Tóth Kálmán tanulmányában először is kimutatja a dialektikai elvet a kálvinizmusban. Az Isten és ember viszony, valamint az antropológia dialektikája meghatározza a kálvinizmus politikai etikájának egész jellemét. Kimutatható s a szerző végig is kíséri a kálvini teológia dialektikáját a politikai etikája egész rendszerén. Az isteni szuverénítás s az emberi depraváció elvének dialektikája az alapvető séma a kálvinizmus politikai etikájában. „Őtöle, Óáltala és Óreá nézve vannak mindenek.” A református ember számára ebben az Igében van a politikai élet eredete, fenntartása és célja meghatározva. De nem felejtkezik meg a református ember arról, hogy az ember bűnös s ez a bűnös ember is tényező, mégpedig a másik fontos tényező a politikai életben. Az ember megromlott természete tagadja igazi eredetét, föl akarja forgatni a rendet s föllázad az Isten-dicsőítés célja ellen. *Az Isten szuverénítésén* nyugvó teocentrikus fogalmak, ennél fogva ellensúlyozva vannak olyan megfontolásokkal, amelyek az emberrel mint bűnösrel számolnak s a kálvinizmus politikai etikájának ez adja meg dialektikus karakterét.

A református politikai etika ebből a dialektikából mint szükséges jónak, sőt mint az író

mondja, Isten kegyelme közbelépése eszközének tekinti az államrendet. Isten szuverénitása, teljes uralma lenne az igazi élet, a lázadó ember azonban romlást hoz. De Isten kegyelme közbelépett s ennek eredménye a kiválasztottak váltsága Krisztus és az Egyház által egyrészt, az egész emberiség relatív váltsága (a jelen élet számára) másrészt. Az utóbbinak eszköze: a belső zabola, azaz a természeti moralitás megőrzése egyrészt s a külső eszköz: az államrend.

Ez alapokon tárgyalja a tekintély, a kormányzat, az engedelmesség s ellenállás kérdéseit. Végigvezetve mindenütt a dialektikát s a dialektikában mint két oszlop áll a két Ige e református politikus előtt. „Nincsen hatalmaság, hanem csak Istentől...” azért, aki ellene támad a hatalmaságnak, az Isten rendelkezésének támad ellene.” De „Istennek kell inkább engedni, hogy nem az embereknek.”

Dr. Tóth Kálmán könyve nagy nyereség a magyar református élet, a magyar politikai élet számára. Ma, mikor sokan a politikai élet zűrzavarában készek elfordulni e jelentős életterülettől, jó ezzel a könyvvel újra visszamenni, részt venni az Úr által adott eszközökkel, az Úr dicsőségére abban is, a református kereszttyénség nagy személyiségeinek nyomán.

E könyvben megmutatott politika jövőt jelent a mai magyar életnek is, melyet veszélyeztet, e politikát nem ismerő sok hamis válalkozás, ártó politika.

Borbáth Dániel.

A délerdélyi egyház hivatalos lapja, az enyedi egyházközség egykori gyülekezeti lapja a „Református Egyházi Élet.” Sok száma nem jutott el mihozzánk, de a megkapott 1940.-i évfolyam tartalom-mutatója megismertet azzal, hogy e kis lap miként szolgálja 1940 szeptember óta az egyház önismeretét és irányítását. Iránycikkei a következők voltak:

Barth: Isten Igéjének szolgálata. Csefő Sándor: Kapunyitás, Felhívás, Egyházkerületi vezetőségünk Brassóban. Csia Pál: A brassó—székelyföldi ideiglenes ref. egyházmegye helyzetképe. Erdélyi Gyula: Az Evangélium szerinti élethivatás, Iskolaügyünk helyzetképe. Dr. Horváth Jenő: „Szedjétek össze...”, Hunyadmegyei egyházi életünk, Felkérés, „Eljön az Úr.” Horváth György: Felhívás az IKE és IKESzO ügyében. Illyés Géza dr.: A külkülli egyházmegye. Jakab Zsigmond: Egyházunk jelenlegi helyzete, Erő, szeretet, józanság. A francia puszta egyház erőpróbája, Hányan vagyunk? Egyházunk alkotmánya. Jenei Sándor: A csonka nagysajói, kolozsvári és kalotaszegi egyházmegyék. Kálvin—Nagy: Karácsony. Martonossy György dr.: A szászvárosi Ref. Árvaház. Musnai László dr.: Békesség Istenben, Theologusok és segédlelkészek figyelmébe, „Térjete meg”, A nagyenyedi egyházmegyeről. Nagy Ferenc: Élet — hit által. Nagy József: A legkisebb egyházmegye, Advent „A jövőnd”, mint a Szentlélek ajándéka, Prédikációvázlatok. Nagy Ödön: Szórványmissziót! Nagy Sándor: Az óromániai egyházmegye. Pogány Albert: Reformáció. Szotyori Lajos: A nagysebeni egyházmegye és intézményei. Szócs Sándor: Mezőségi szórványgondok.

H I R E K

Az Egyetemes Konvent május 6–7-i ülése.

A kétmillióhatszázharmincezerre növekedett magyarországi református egyház „vezérkara”, az *Egyetemes Konvent május 6-án ült össze*, hogy az időszzerű kormányzati kérdésekben döntsön. Huszonhárom év óta először, újból résztvehettek a konventi ülésen Erdély és a Királyhágómellék képviselői; az erdélyi egyházkerület részéről Vásárhelyi János püspök, Teleki Arctur gróf, Bánffy Miklós gróf, Bethlen György gróf titkos tanácsosok, főgondnokok, Tavasz Sándor püspök-helyettes, theol. tanár, Kádár Géza „generális director”, Imre Lajos theologiai tanár és Mester Mihály elöadótanácsos, a királyhágómelléki részek követeként Sulyok István püspök, Thúry Kálmán főgondnok, nagyváradi táblai elnök jelentek meg. Az anyaország református jeleseinak sorából: Ravasz László püspök és Balogh Jenő főgondnok, titkos tanácsosokkal az élen, továbbá ott voltak: Medgyasszay Vince, Révész Imre, Belók Béla püspökök, a főgondnoki, gondnoki és tanácsbírói korból Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnöke, Teleki József gróf b. t. t., Farkasfalvi Farkas Géza felsőházi tag, Vay László báró, Szász Károly, Puky Endre, Petri Pál titkos tanácsosok, Boér Elek közig. bírósági tanácselnök, Juhász Nagy Sándor v. miniszter, Szilassy Béla, Benkó Ferenc ny. államtitkárok, Kovács J. István, Györy Elemér, Enyedy Andor egyházkerületi főjegyzők, Pósa Péter, aki a gyengélkedő Farkas István püspököt helyettesítette és sok más előkelőség, köztük Harsányi Pál, Jókay-Ihász Miklós felsőházi tagok, Sz. Kun Béla, Kállay Kálmán egyet. tanárok.

Ravasz László dr. püspök-elnök igazságszolgálatára és imája után Balogh Jenő dr. főgondnok-elnök megnyitójában mindenekelőtt arra a fokozatos történelmi folyamatra emlékeztetett, amelynek következtében Magyarország ezeréves területére a trianoni békeparancs által igazságtalanul elszakított országrészek közül 1938 óta immár a *negyedik* tért vissza. Különös melegséggel és a konventi tagok ünneplése közepette fordult köszöntő szóval az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerületek kiküldöttjei felé, akik az elszakítás folytán 1918 óta nem vehettek részt a magyarországi református egyház legfőbb kormányzó-, illetőleg törvényhozó-testületének tanácskozásaiban s erre az ülésre most már újból kiküldötték 12 képviselőjüket. Elismeréssel szólt Balogh Jenő dr. hős hovárságunkról, amelyik a délvidéki elhagyatott magyarságot sanyarúságából és a veszedelmek közül oly világító önfeláldozással megmentette.

Balogh Jenő dr. a továbbiakban összefoglalóan ajékoztatta a hazatért egyházkerületek delegátusait a magyarországi református egyháznak az utóbbi években végzett munkájáról. Elmondta, mi a konvent elvi álláspontja a református iskolák szempontjából s hogy miként fejlődött ez az ifjúsági munka, a tanyákon és szórványokon élő reformátusok gondozása; beszámolt a

világi elnök a külföldön szétszórva élő magyar reformátusok és a közülük az utolsó évben hazatértek gondozásáról, vázolta a református egyház részvételét a társadalompolitikai és szegénygondozói munkában, valamint az árvizkárosultak segélyezése körül és elmondta, hogy most már több egyházkerületben tartottak „népfőiskolai” tanfolyamokat s az evangéliumi munkásszövetség is megalakulhatott. A megnyitó méltatta még Széchenyi István gróf fellépésének s művének jelentőségét és különösen fejtegette a Legnagyobb Magyarnek a jobbágyság megszüntetése, általában a törzsökös magyar földmivesnép érdekében már száztiz évvel ezelőtt kifejtett munkásságát, végül pedig kegyelettel áldozott Teleki Pál gróf és az ugyancsak hirtelen elhunyt egyetemes konventi képviselő: Halka Sándor emlékének.

A konventi ciklus lejártá alkalmából Balogh Jenő megköszönte a konvent bizalmát, háláját fejezve ki elnöktársa, Ravasz László iránt is. Felállással kérte a gyűlés maradásra az elnököket. Medgyasszay Vince püspök és Farkasfalvi Farkas Géza főgondnok elnöklete alatt bekebeleztek a konventi tagok közé az erdélyi és királyhágómelléki testvéreket, majd titkos szavazással, de teljes egyhangúsággal *elnökökké újraválasztották Ravasz László püspököt és Balogh Jenő főgondnokot*. Balogh Jenő székfoglalójában azt mondta, hogy *eltélt a sötétlen-látókat*, mert szent meggyőződése, hogy Isten megtartja azt a népet, amelynek ezer év óta felismerhető küldetést rendelt. A legnagyobb bölcsességgel, higgadsággal készüljünk, a törvényhozás s az egyházak közreműködésével, a nemzeti gényusz új feladataira. A másfélszázados centenáriummal kapcsolatban megörökítették az ülés jegyzőkönyvében Széchenyi István gróf emlékét és ugyan csak jegyzőkönyvbe iktatta a legfőbb református egyházigazgatási hatóság Teleki Pál gróf iránti megbecsülését is.

Vásárhelyi János erdélyi püspök kért ezután szót s többi közt ezeket mondotta: — A konventi elnök úr megemlékezett arról, hogy mi az erdélyi egyházkerület részéről ennek a gyűlésnek keretében kapcsolódunk újból az országos egyház munkaközösségébe. Amikor Isten iránti hálaadással veszünk most részt a magyarországi református egyház legmagasabb igazgató-testületének működéséből, kettős köteleességet érzek, hogy szóljak. Az egyik a köszönet szava a multa nézve. Nehéz időkben, komoly megpróbáltatások között éltünk odaát, ritkán és nehezen tudtunk idejönni, de amikor végre megérkezhettünk, a konventi elnökségnél, a konventi előadónál s mindenütt, ahol megfordultunk, *testvéri szívre, megértésre és arra a nagy magyar bizalomra találtunk*, ami most Balogh Jenő öméltsága ajkán felhangzott. De mégis *erőgyarapodást* is akarjuk, hogy jelentsen ez a bekapcsolódás, a nagyméltóságú Elnökség és Konvent rendelkezék velünk és *amit csak tudunk*

mindent megteszünk, hogy a megnagyobbodott haza az oly nagy történelmi misszió betöltésére hivatott magyar református egyház révén is valóban erős legyen.

Balog Jenő világi elnök így válaszolt a visszatérőknek: Keserves húsz esztendőn át sokszor szállt gondolatunk a mi kedves Erdélyinkre és most boldogok vagyunk, hogy színről színre, közvetlenül megköszönhetjük nekik, amit a magyarságért és hitükért végeztek ottani testvéreink. Köszönjük a munkára való ígéretet és meggyőződésünk, hogy ebből az együttműködésből magyar hazánkra és egyházunkra üdv és boldogság fog hármlani.

Enyedy Andor dr. egyetemes missziói előadó, kormányfőtanácsos terjesztette elő az olyanira fontos missziói tárgypontokat, ismertetve adva a magyarországi református egyháznak és tagozatainak mind szélesebbkörűvé váló belmissziói tevékenységéről. Maga a konvent 2—2 lelkészifoglalkoztat csakis a főiskolás, valamint a középiskolás diákság és az iskolán kívüli ifjúság missziójában, a leányifjúság körében pedig külön országos leánytitkárt, nagyobb anyagi segítséggel támogatja valamennyi egyházkerület missziói munkáját.

Benedek Zsolt dr. konventi tanácsos, kormányfőtanácsos jelentette: a magyarországi református egyház az elmúlt 1940. évben 142 nyugdíjas lelkésznek összesen 375 500 pengő nyugdíjat fizetett ki, 527 lelkész özevgynek és 162 lelkész árvának pedig további 546 ezer 425 pengőt, összesen tehát kerekén 922.000 Pengőt. A következő évre a felvidéki, királyhágómelléki és erdélyi hazatértek részekkel 802 új tagot fognak felvenni a református lelkész nyugdíjintézetbe. A visszacsatolt területeken már az év első napjával életbelépett a lelkész nyugdíjintézetéről szóló egyházi törvény. Ugyancsak Benedek dr. tárta fel a plénum előtt az énekeskönyvügyi és tankönyvügyi bizottság beszámolóját is; javaslatait, melyeket a bizottságok nevében tett, rendre elfogadták. A száznál több pontból álló *tanügyi* kérdéscsoport az elmúlt: lezárt iskolaév állapotait tárgyalja és ezért még nem foglalkozik a keleti és déli ország-részek iskolaügyével. Felhívták a konvent figyelmét arra, hogy a református középiskolák nem kapnak elegendő református tanárt a megüresedő tanszékekre, a tanári pálya vonzóereje megapadt. A konvent utasította a gimnáziumok igazgatóit, hogy a pályaválasztás előtt álló ifjakat évről-évre tájékoztassák a tanári pályán való elhelyezkedés lehetőségeiről. Az iskolai teherviselés arányosítását: a *kultúrado* behozatalát megfelelő időben szorgalmazni fogják. Imre Sándor egyetemi tanárt és Benedek Zsolt konventi tanácsost jelölte ki a konvent a hitfelekezeti tanerők fegyelmi ügyeinek felülvizsgálatára alakított kultuszminisztériumi felsőbb bizottságba. A *református népoktatás fenntartására az utóbbi iskolaévben csupán egyházi és alapítványi jövedelemből négyésfélmillió pengőt fordítottak*; az egyházaknak áldozatkészségükért elismerését és köszönetét nyilvánította a legfőbb egyházigazgatósági hatóság, ugyanígy a kötelességüket hiven teljesítő tanítóknak, a katonai szolgálatra bevonult tanítókat helyettesítő tanítónőknak, lelkipásztoroknak és lelkipásztornéknak. Ismét ráirányítja a kormány figyelmét az *iskolafenn-tartók anyagi szempontból tarthatatlan helyzetére* s

arra, hogy a visszacsatolt területek református tanító-sága a többi tanítókkal egységes elbánásban részesüljön. A *theologusok* száma 280 volt s ennél a pontnál kijelentette a konvent: a lelkésznevelés szolgálata szempontjából is *reménységgel* tekint a pápai főiskola gondnokává választott Fáy István kultuszállamtitkár működése elé. A *mindinkább fenyegető lelkészhiány* miatt a theol. tanárok előadásokat fognak tartani a gimnáziumokban az Istentől rendelt ref. lelkipásztori szolgálat nagy ügyéről, a vallástanárok is igyekeznek diákjaikkal megkedveltetni a lelkész pályát, a teológiai főiskolák minden erővel támogatására sietnek az arravaló ifjaknak, javitanak a legációkon, emelik a segédlelkészek készpénzfizetését és intézkedés készül általában a lelkészek szociális helyzetének rendezésére is. A *kecskeméti jogakadémián* 319 hallgató tanult. *Réthey Ferenc dr.-tól*, a jogakadémiának 25 éven át volt római-jog professzortól visszavonulása alkalmából „meleg elismerését és köszönetét” kifejezve, vett búcsút a konvent.

Budai Gergely dr. budapesti theol. akadémiai igazgató a parochiális-könyvtárbizottság és a vallásoktatás ügyeiről jelentett. Nemreformátus iskolákban 889 *vallás-oktató* foglalkozott az ifjúsággal.

Ravasz László püspök a lelkészözvegyek érdekében „*sáfársági mozgalmat*” sürget. A visszalért erdélyi, királyhágómelléki és kárpátaljai képviselők között *nagy örömet* keltett a konventnek az az elhatározása, hogy a *hazajutott lelkészeket úgy kapcsolják be az országos nyugdíjintézetbe, mintha az elmúlt szomorú huszonhárom év alatt is megszakiadás nélkül a magyarországi anyához tartoztak volna*. Vásárhelyi János erdélyi püspök megindult hangon valamennyi erdélyi lelkész, lelkész-özvegy és árva háláját nyilvánította: „Mély meghatottsággal fogadták a konventnek az elnökség útján tett intézkedését és azt, hogy egészen rövid idővel a visszacsatolás után már meg is történhetett ez a nagylelkű bekapcsolódás. Sok nélkülözést kiállott erdélyi lelkészeink és az annyi nyomorúsággal küzdő lelkészözvegyek, lelkészárva — havi 15—20 pengőből (!) tengődtek — mindjárt karácsony után kimondhatatlan boldogsággal ujságotlák egymásnak ezt a krisztusi lélekre valló gesztust. Nekem magamnak mondotta — így szólt Várhelyi püspök — egy lelkészözvegy: Menyasszonykorom óta nem voltam olyan boldog, mint amikor Budapestről az első nyugdíjcekket megkaptam...“ Benedek Zsolt dr. előadó azt is jelentette, hogy az özevgyi nyugdíj-minimumot havi 80 pengőre emelték. Több felszólalásra válaszolva megjegyezte még Benedek dr., hogy a járadékokat emelni lehetne a járulékok emelése révén. Ravasz László püspök-elnök: A szociális követelményeket elsősorban az egyháznak kell betartania, hiszen a világ is éppen tőle kapta ezeket a szempontokat. A magyar református egyház gondjaira bízottak közül leggyengébbek a lelkészözvegyek, árva, azután a segédlelkészek. Minden segítségnyújtási törekvéssel, talán mondanom sem kell, a legteljesebb mértékben egyetértek. Rámutatok, hogy lelkészözvegyeinkkel szemben súlyos mulasztások terhelnek: nincsenek nyilvánítva a testületeink, a nagy gyülekezetek nem gondolnak eléggé a szegény lelkészözvegyekkel. *Próbáljuk*

őzt megtenni, hogy *mindenki jövedelmének 10 százalékát, azt a bizonyos „sáfársági tizedet” rendszeresen fordítsa jótékony célra!* Ebből igen komoly összegek jönnének ki, szervezés kérdése főképp a nagyobb gyülekezetekben.

A budapesti új református gimnáziumi internátus megépítésére, *elvéleg, az összes budapesti egyházközségek készfízetői kezessége mellett hétszázezer pengő költséőt szavazott meg a konvent.*

A konvent alelnökeivé Farkas István püspököt és Teleki József gróf b. t. t. főgondnokot megválasztották; a gyöngékedése miatt távolmaradt püspök-alelnöknek üdvözlőtáviratot küldtek, Teleki Józsefet pedig Ravasz püspök-elnök a konventi ülésben köszöntötte. A tanügyi előadók közül Bartóhs Indár c. tankerületi főigazgató, Kiss Gyula ceglédi igazgatótanító, Péterffy László debreceni leánygimnáziumi igazgató, Marton

János dr. sárospataki theol. tanár, Papp Ferenc dr. tanügyi főtanácsos, középiskolai felügyelő járultak a konvent elé javaslatokkal. Népiskolai felügyeleti szabályzatot is elfogadott a plénum, Ormós Lajosnak, az Országos Református Tanítóegyesület elnökének kidolgozásában és új egyetemes tanügyi bizottsági szabályzatot alkotott Janka Károly főiskolai lelkészgondnok, kormányfőtanácsos előterjesztése alapján.

Megválasztotta a konvent az adóalap-intézőbizottság elnökévé Farkas István püspököt, a tőkesegélyosztó bizottság elnökéül Farkasfalvi Farkas Géza főgondnokot, Révész Imre püspök a nyugdíjintézeti bizottságnak és az iskolaügyiinek lett elnöke, Puky Endre ny. közíg. bírósági elnök a közjoginak és közigazgatásának, Medgyasszay Vince püspök a közalapi bizottságnak, míg Ravasz László püspököt a liturgiaügyi bizottság elnökének kérték fel.

Délerdélyi egyházunk élete.

Vásárhelyi János püspök nyilatkozata a délerdélyi református egyházkerület jogos követeléseiről.

A Kolozsvárt megjelenő „Ellenzék” 1941 május hó 3-iki számában Délerdélyi Egyházunkról az alábbi cikk jelent meg:

Aggódó figyelemmel kísérjük Romániában élő magyar testvéreink sorsát. A bécsi döntés óta nagyon sok nyugtalanító hír érkezett a határon túlról, a vasgárdista uralom idején pedig hosszú ideig egyáltalában nem lehetett értesülést szerezni a romániai magyarság helyzetéről. Most a Temesváron megjelenő Déli Hírlap cikkéből és Bukarestből érkezett jelentésekből jóleső érzéssel szereztünk tudomást arról, hogy a romániai magyarság vezetői és egyházi szervezetei gondosan őrködnek kisebbségi sorban élő fajttestvéreink érdekeinek megvédésén. Legutóbb a romániai református egyház vezetősége tárgyalt az illetékes román kormánytényezőkkel és előterjesztette a több mint kétszáz ezer lelket számláló romániai református egyház jogos kéréseit. Ennek a tárgyalásnak eredményeképpen — hír szerint — a román kormány kilitásba helyezte, hogy engedélyt ad református papnevelő intézet, négyosztályos református leánygimnázium és felsőfokú ref. tanítónőképző intézet felállítására, az egyházi gyűlések tartását pedig engedélyezi. Ezekkel a nagyfontosságú kérdésekkel kapcsolatban felkerestük Vásárhelyi János püspököt, az erdélyi református egyház főpásztorát és felvilágosítást kértünk a Romániában élő reformátusok helyzetéről.

Romániában visszamaradt, illetőleg a Romániának itélt erdélyi részekben több mint 200 ezer református magyar él — mondotta nyilatkozatában Vásárhelyi János püspök. — A Romániában élő reformátusok negyötöd része az erdélyi egyházkerülethez, egyötöd pedig a királyhágómelléki egyházkerülethez tartozott. A bécsi döntés után, az erdélyi egyházkerület legfőbb kormányzó szerve, az igazgatótanács azonnal intézkedett és kijelölte azokat a kereteket, amelyek között a Romániában élő magyar reformátusok egyházi szervezkedésük munkáját megkezdhetik és végezhetik. Az igazgatótanács tagjai közül ketten maradtak Romániában: gróf Bethlen Bálint, aki egyházkerületi főgondnok is volt, valamint Nagy Ferenc esperes, tövisi lelkész, aki az igazgatótanács póttagja volt. Őket, kettőjüket, mint a legtöbb egyházi kormányzótestület tagjait, bízta meg az egyházkerület azzal, hogy hivatalos felhatalmazás alapján vegyék kezükbe a romániai református egyház szervezésének munkáját és lépjenek érintkezésbe egyfelől a királyhágómelléki ottmaradt református vezetőkkel, másfelől a román kormánnyal és járjanak el minden egyházi ügy elintézésében. A szervezet végleges kialakításáig hivjanak össze és alakítsanak intéző bizottságot, amelynek tagjai közé hívják meg az egyházmegyéik gondnokait, a kollé-

giumok igazgatóit és főgondnokait

Az egyházkerület a Romániának ítélt területen élő összes református lelkészeknek, tanároknak és tanítók-nak köteleességévé tette, hogy minden körülmények között maradjanak helyükön s teljes odaadással végezzék munkájukat.

— Tudomásom szerint — folytatta a püspök — csupán a tanítók közül távoztak el többen, aminek részben mentő magyarázata, hogy a tanítók nem voltak véglegesen megválasztott tanerők, hanem kisebbségi helyzetükből kifolyólag egy évre szóló ideiglenes megbízással tanítottak és emiatt is igyekeztek a felszabadult hazában végleges elhelyezkedést találni.

Lelkészeink nagy többségben kifogástalanul helyükön maradtak és amint értesültem, a tanítók nélkül maradt iskolákban a tanítás munkáját is erős lélekkel végzik. A tanárok részéről is ugyanez a komoly köteleesség-tesztelés nyilatkozott meg. Csaknem valamennyien helyükön maradtak és végzik munkájukat.

Tudomásom szerint a román állam a lelkészi kongruát folyamatosan utalta, bár még mindig különbséget tesz a református lelkészek és a többségi lelkészek között. Ebben a tekintetben a kiutalás ennek a különbségnek ellenére mégis folyamatban van.

Örvendetes, hogy legalább ideiglenes jelleggel, a református egyház elnökségét és vezető bizottságát, mint erről legutóbb értesültem, a román kormányzat elismerte és felhatalmazást adott az ügyek intézésére. Lényegében azonban ez még nem megoldás, mert ebből az tűnik ki, hogy a központi szervezet, az egyházkerület, a püspökség és ezeknek fenntartási kérdései még nem képezték érdemleges intézkedés tárgyát. A Romániában érvényben levő kultusz törvény szerint, miután ott a reformátusok száma jóval meghaladja a kétszáz ezret és történelmi egyház, a református egyházat teljes jogú és hatáskörű püspökség, valamint éppen olyan elismeretetés illeti meg, mint az evangélikus, római katolikus, vagy akár a görögkeleti egyházat. Megilleti továbbá lelkészképző intézet fenntartásának joga és annak részére ugyanaz a támogatás, amely más egyházakat is megillet. Ezeknek a legnagyobb és legjelentősebb kérdéseknek tekintetében az eddigiek szerint még lényegbevágó intézkedés nem történt. Hathatós munkát pedig a református egyház mindaddig nem végezhet, amíg tényleges megszervezésének törvényes alapjai minden kétséget kizáróan nincsenek biztosítva.

A Délerdélyi Református Egyház adminisztratív vezetőségét az elnökség 1941 február 26-i határozatával ideiglenesen a következőképpen alkotta meg:

1. Elnökségi ügyosztály. Végzi: Nagy Ferenc, ideiglenes egyházi elnök.

2. Kongrua, államsegély, általános közigazgatási ügyosztály. Végzi ideiglenesen: Jakab Zsigmond lelkész.

3. Iskolaiügyi ügyosztály. Végzi ideiglenesen: Csefő Sándor, tanítóképző-intézeti igazgató-tanár.

4. Gazdasági ügyosztály. Végzi ideiglenesen, Elekes Viktor rektor-professzornak február 15-től tisztsége lemondása folytán: Pogány Albert gimn. igazgató

5. Missziói, sajtóügyi, iratterjesztési, egyházi nyomtatvány-ügyi ügyosztály. Végzi ideiglenesen: Dr. Horváth Jenő lelkész.

6. Nyilvántartási, irattári, levéltári stb. ügyosztály. Végzi ideiglenesen: Nagy Béla lelkész.

Az elnökség megállapodott, hogy mihelyt rendes Intézőbizottsági ülés és alakuló Egyházkerületi Közgyűlés összehívható, az összes ideiglenes megbízottak megbízatása érvényét veszti, illetve a rendes Intézőbizottsági és Egyházkerületi ülés rendelkezésére bocsátatik.

Missziói Tanács. A romániai erdélyi Református Egyház ideiglenes intézőbizottsága a különböző missziói munkák központi irányítása és nyilvántartása érdekében megbízás útján életre keltette az ideiglenes Missziói Tanácsot Nagy Ferenc esperes elnöksége alatt. A tanács előadója s a vasárnapi iskolai munka irányítója Juhász Albert, a férfiszövetségi munka irányítója Csefő Sándor, a nőszövetségi munka irányítója Bethlen Mária grófnő, az IKE és szénior-osztályé Horváth György, a leány-szövetségi munkáé Rohay Éva, az árvaházi munkáé Bedő Béla, a regáti misszióé Gudor Lajos, a diakónus-, diakónissza-, szórvány- és külmiszió-ügyi munkáé Dr. Horváth Jenő lett, a vasárnapi iskolai szövetség titkári teendőinek végzésére Erdélyi Gyula kéretett fel.

Isten áldása kísérelje úgy a vezetőknek, mint az ideiglenes Missziói Tanácsnak Isten dicsőségére végzendő munkáját.

Lelkészképző és lelkészképesítő bizottságot nevezett ki a délerdélyi református egyház. A református egyház vezetői, hogy a lelkészképzés terén fennakadás ne legyen, lelkészvizsgáztató bizottságot nevezett ki. A bizottság tagjai: dr. Ilyés Géza, Juhász Albert, dr. Musnai László és Nagy József.

A missziói munkák szemléje. Délerdélyi egyházunk munkái közül a vasárnapi iskolai munka volt a legjobban elterjedve s ma is ez folyik a legáltalánosabban. A változás minden téren megnyilvánult zökkenésű ez a munka érezte meg a legkevésbé, ami főként annak köszönhető, hogy korábbi vezetője, Juhász Albert, és az ő szerkesztésében megjelenő „Vezetők Lapja” itt maradt és töretlenül irányította és vitte tovább a munkát. Nélkülözzük a gyermeklapot, melynek pótlására azonban már nem egy gyermekeknek szóló kis füzet készítése kész s ahogy a nyomdaviszonyok engedik, napvilágot lát is az első. A gyermekmissziói munkának nem is szabad elakadnia és arra, a legegyszerűbb gyermekistentiszteleti formában lehetőség is nyílik mindenütt. Kár, hogy nem lehet szó még vasárnapi iskolai vezetőképző-tanfolyamról. Nemi pótlást ez a hiány a rendkívül kántorképesítő-tanfolyamon nyert.

Annál szomorúbb az ifjúsági keresztyén munka helyzete, mely mindig is a legnehezebb volt. Ma — mint általában ismeretes — a fiúk nagy része eltávozott, a megmaradtak sok helyen olyan kevesen vannak, hogy csoportot sem alkothatnak. Megapadt a lányok száma is. A legnagyobb nehézség azonban az általános gyűlekezési tilalomban rejlik, amely miatt ezt az igazán bibliai munkát sem lehet zavartalanul végezni. Így az ifjúsági keresztyén egyesületi és leányszövetségi biblia-

körök az utóbbi félév alatt leginkább csak arra szorítkoztak, hogy minél buzgóbban látogassák a rendes istentiszteleti alkalmakat és általában elég sok helyen megtartották az őszi imahetet, a sáfársági napot és — inkább csak az iskolák keretében — a karácsonyi és húsvéti evangélizációs napot. Az ifjúsági misszió terén is sajnosan nélkülözzük az irodalmi háttér támogatását. Két ifjúsági lapunk közül egyik sem maradt meg. Mivel új lap indítása ma szinte lehetetlen, ifjaink részére is fűzetek, vagy egész rövid ingyenes traktátusok kiadása a legközelebbi terv. Öröndöletes, hogné egy adomány révén megnyílt egyházunk központjában az ifjúsági missziót alap, aminek gyarapítására, hisszük, mások is igyekezni fognak. Ide gyűjtjük egyébként az imaheti és általában a sáfársági perselypénzeket is. Ezuton is kérjük az egyes alakulatokat és egyházunk Sáfársági Mozgalmának még közöttünk lévő tagjait, hogy gondoljanak ifjúsági munkánk kiéptetésére. Elsősorban természetesen a széniorok segítségére számítunk. A munka ideiglenes megbízottja egyébként a fiúk körében Horváth György, a leányok részéről pedig Rohay Éva.

Rendszeresíteni kellene az ifjúságnak a vasárnapi istentisztelet után a templomban való bentmarasztalását és lelki gondozását.

A férfi- és nőszövetségi munkát ugyancsak a gyűlekezési tilalom bántja a legtöbb helyen. A helyzet különösen a férfiszövetségi szolgálatban tragikus, amennyiben ez a munka általánosan ki sem alakulhatott, még sem szilárdulhatott. E tekintetben egészen új beindulásra van szükség s most már aztán vigyáznunk kell, hogy szigorúan bibliai alapon induljon meg a lendülete. A nőszövetségi munka helyzetéről annak jelenlegi ideiglenes irányítója, gróf Bethlen Mária, egyházunk hivatalos lapjának legutóbbi számban áttekintést adott és nem látja vigasztalannak a munka állapotát. Helyileg bizonyára többé-kevésbé szolgálnak ma is az alakulatok, hiszen szegénység és nyomorúság ma is van elég és talán a bibliai tanulmányozások is folynak nem egy helyen. Ezt mindenesetre meg kell tartani, legalább egy hétköznapi bibliamagyarázatos istentisztelet formájában. Van rá bibliai vezérfonalunk is (a Heid. Káté alapján), mely 8 lejért megrendelhető egyházunk Központjából. Híveink magános áhitatra is felhasználható, addig is, míg „Itt az Isten köztünk” c. csendesórai kalauzunk megjelenik és eljut mindenkihez, akinek rá szüksége van. Égetően szükséges lenne a férfi- és nőszövetségi-, valamint presbitéri konferenciák megrendezése, de ilyenekre egyelőre nincs lehetőség. A nőszövetség kerületi Vezetősége gyermekeink szavalóversenyével kapcsolatban nemcsak felhívás kibocsátásával, útmutatások adásával szolgált, hanem kinyomatta és ingyen szétküldötte a verseket is egy Szavalókönyv formájában.

Árvaházunk anyagi és lelki háttérét a változás zúdított állapotban kapta és még inkább megrendítette. Istennek hála azonban népünk érdeklődése és áldozatos szeretete kitart a szeretetintézményünk mellett. Miután a nagy épületet a körülmények folytán bérbeadta a Kollégium, árváink szűkösebben ugyan, de mégis csak otthon vannak az új épületben. Hivatalos lapunk időnként képet ad árváink életéről s az irántuk megnyílvá-

nuló szeretetről és áldozatról. Ebben a tekintetben az a legfontosabb, hogy adományaink, természetben és imádsággal kísért pénzbeli adakozásunkban, ne legyen csupán esetleges, hanem rendszeres. Nagyon fontos, hogy mindnyájan imádkozzunk, legalább szombat esténként, drvéinkért és Árvaházunkért.

Diakonisszánk mindössze kettő szolgál: Árvaházunkban és brassói gyülekezetünk keretében. Előbb-utóbb gondolnunk kell Diakonisszáképző, sőt talán még hamarabb Diakónusképző-Intézet létesítésére. És talán csak álom, hogy ismét létesülhetne, akármtlyen szerény keretek közt, református kórházunk?

A szórvány- és regáti misszió tekintetében a pangást legfőképpen a munkások hiánya okozza. Kétségtelen, hogy a szórványban élő híveink száma is megapadt, különösen a regáti vidékeken, de még mindig igen sokan vannak templom, iskola és lelkipásztor nélkül, sőt fokozott mértékben jutott egyházunk az új helyzetben a szórványosodás útjára. A szórványmisszió terén legsürgősebb teendők az egyházi sajtószolgálat kiépítése. Addig is, amíg néplapunk lehet, olcsó evangéliumi szellemű füzetek kiadásával kell szolgálnunk ezen a téren. Két meglevő egyházi lapunkat is el kell juttatnunk mindenkihez, aki csak használhatja. Reméljük, hogy a személyes szolgálat ellátására, legalább ott, ahol telkeszi gondozás alá van beosztva a szórvány s ahol annak ellátása nem ütközik leküzdhetetlen akadályokba, módot találnak nemcsak lelkeszeink, hanem egyházunk központja is, gondoskodván az elkerülhetetlen fuvarköltségről. Már evégett is mielőbb szükséges egy központi szórványalap létesítése.

Az iratterjesztés munkája, főként híveinknek Bibliával és Énekeskönyvvel való ellátása érdekében, nem szűnt meg. Kaphatók ismét a gyermekeink számára kiadott, 2 lejes árú Kis Énekeskönyvek, de van nem egy állatában evangéliumi szellemű, építő irányú könyv is, amit odaadhatunk híveink kezébe. Amint a nyomdaviszonyok lehetővé teszik, intenzív munkát kell e téren beindítanunk. Reméljük, az egyházközségi paróchiális könyvtárak gyarapítása se fog sokáig késlekedni.

A pogánymisszió ügye méginkább kiesett, a változás folytán, az általános érdeklődésből. De egészen elejtenie egytőlünk sincs joga, aki magát Krisztus tanítványának tudja. Krisztus egyháza sohasem tagadhatja meg, hogy sok más égető tennivalója mellett a pogányok közötti evangélizáló szolgálat is rája bízott. Ezt érzik is a külmiszió igazi barátai köztünk, mert nem szűnnek meg érdeklődésükkel, adakozásaikkal s bizonyára titkos imádságaikkal is hordozni az ügyet.

Ime, ez a futólagos képe egyházunk missziói munkáinak. Egész sereg sürgető feladat táru elénk e szemléből. Vajjon mennyi válik valóra belőle? Ha most a legfontosabbat és legsürgősebbet keressük, én csak azt tudom mondani: fogjunk össze és állhatatosan, lankadatlanul imádkozzunk s amint az Úr Jézus mondta Nátánátnak: „nagjobbakat is fogunk látni ezeknél!”

Dr. HORVÁTH JENŐ.

Nőszövetségi élet. Az egyes nőszövetségi tagozatokból Bethlen Mária grófné, megbízott kerületi elnökhöz befutó „Jelentés”-ek túlnyomó részben a nőszövetségi élet és munka részleges, sőt néhol teljes megszűnéséről számolnak be, sok panasszal.

Az okok körülbelül mindenütt ugyanazok: nagyméretű, kívülről jövő akadályoztatások, belsőleg pedig részben a tagok eltávoztása, másrészt az ittmaradtak kedvtelensége, érdeklődésük teljes ellanyhulása. Mindezekre feleletül a Református Egyházi Élet nőszövetségi rovaia leközi a köbölküti nőszövetségi jelentés egy részét. Köbölküti kis gyülekezet, hol bizonyára a nőszövetségi munkának összes külső-belső nehézségei fokozottabb mértékben fennállanak, mint másutt; már csak földrajzi fekvésénél, tagjai csekély számánál és anyagiakban való korlátozottságánál fogva is. Mindezek ellenére mégis van élet és folyik a munka.

„A nőszövetségi munka a köbölküti templomban indult meg vasárnap délutánonként. Most állítjuk össze a bibliai megbeszélések munkatervét; úgy tervezzük, hogy e megbeszéléseken kívül minden vasárnap lesz zsolnártanulás és felolvasás. A bibliai megbeszéléseket úgy állítjuk össze, hogy minden bibliamagyarázatot nyomon kövessen egy mindennapi fontos kérdés közös megbeszélése, mint pl. gyermeknevelés, tisztálkodás, gyülekezeti munkában való részvétel, beteggondozás, szegénygondozás, stb.

Elhatároztuk, hogy a templomot, annak padjait köbölküti keresztszemes himzésekkel fogjuk feldíszíteni. (Itt gyönyörű keresztszemes varrottások vannak!) Ugyanígy az Uraszalát, s a szószeket is. Az asszonyok a házi szőttes vásznat már el is hozták, s a mintákat a tűféle párnacsúp-minta közül ki is választottuk. Azonban megakadtunk a himző fonallal, mert azt nálunk nem lehet beszerezni. Azt a nagy kérésemet tolmácsolom Máltóságodnak, hogy segítsen a mi most induló nőszövetségünkön, s válogassa ki Tordán a legjobb minőségű, legjobb színi fonalat, s küldje el utánvétellel a lelkeszi hivatal címére.”

Igy megy tovább a jelentés, mely maga helyett beszél. Nem is fűzünk hozzá magyarázatot — fejezi be a közlést a nőszövetségi vezető írása — csak szeretettel kérjük az összes tagozati vezetőket, gondolkodzanak a fentiek felett, s találjanak a köbölkütihez hasonló közvetlen, egyszerű módokat és eszközöket a nőszövetségi munka folytonosságának fenntartásához.

Málnásy Károly halála. Málnásy Károly, a Bethlen-Kollégium főgimnáziumának volt igazgatótanára, aki betegsége miatt már több mint másfél éve állandó szabadságon volt, s régen készült a nyugalomra, január 31-én, 61 éves korában örök nyugalomra tért.

Három és fél évtizedre terjedő tanári működéséből 32 évet töltött a Bethlen-Kollégiumban, melynek 12 éven át tanulója, kiváló deákja volt. Hosszú időn át volt felügyelője a bentlakó ifjúságnak, majd az utolsó hét év alatt igazgatója a Főgimnáziumnak. Egyházának presbitere, a kerületi Tanárértekezlet választmányi tagja, s az Állandó Igazgatótanácsnak póttagja volt. Nevét hálás tanítványainak táborán kívül sokan ismerték, tisztelték és becsülték. Február 2-án délelőtt a háznál tartott rövid, meghitt búcsúztatás után tezeit Kováts Pál lelkész vezetésével a Kollégium ifjúságának sorfala között, az előjáróság, tanári testület, presbiterium, nőszövetség stb. kíséretében ifjú tanártársai vitték át a nagy templomban emelt ravatalra, ahonnan délután fél négy órai kezdettel temették el a református temetőbe, a kollégium nagy halottai közé. Haláláról a fennálló forgalmi nehézségek miatt legközelebbi hozzátartozóit is alig tudták értesíteni. Temetésén csupán a városi és közel vidéki ismerősei, tisztelői jelenhettek meg, de mégis tele volt a templom, s felekezeti és nemzeti különbség nélkül ott voltak a város különböző testületeinek képviselői. A temetésén elhangzott beszédek közül közöljük Dr. Musnai László beszédének alábbi részletét:

A kisebbségi életünkre egyre nehezebb időben állott vezető felelős helyen, védte jogainkat, igazságunkat és építette a jövőndőt.

Még súlyos betegségében is hányszor vívott nehéz küzdelmeket az ősi Alma Mater vagy szeretett tanítványainak védelmében! Erőtelen, szenvedő testében hatalmas lélekkel, tűzzel tudott síkra szállani a maga igazáért, s hogy tudott másokat is bátorítani, hitet és bizodalmat ébreszteni a csüggedő szívekbe!

Tanítványainak atyai barátja volt, aki nem szigorúsággal, hanem a szívével nevelt. Nem büntetni szeretett, hanem a bűnbánatot igyekezett felkelteni a bűn megismerése útján a szívekben, s így javítani, új életre vezetni igyekezett a megtévedteket. Régi tanítványainak hálás szeretettel írott levelei, személyes bizonyosságtételei mutatják, hogy ez az igyekezete nem volt eredménytelen.

Tanártársainak megértő, igaz barátja volt. Nem rendeletek útján igazgatott, hanem vezetett. Maga járt elől a példaadó, hűséges munkában, kötelességteljesítésben.

Véleményét, meggyőződését mindenütt és mindenkor

Dr. Ravasz László körútja az árvíz-sújtotta református falvakban.

A nagy februári árvíz elsősorban a Dunamellék református gyülekezeteit sújtotta. Közljük dr. Ravasz László dunamelléki püspök húsvéthétfői körútjának beszámolóját. Figyelmeztetés akar lenni ez a hír is, hogy ne feledkezzünk meg árvíz-sújtotta magyar református testvéreink támogatásáról.

Dr. Ravasz László püspök húsvéthétfőn meglátogatta a dunamelléki egyházkerület árvíz-sújtotta gyülekezeteit. Az első állomás Dunavecse volt. Hálás, komoly, meghatót gyülekezet fogadta püspökét a templom előtt. Molnár Lajos képviselő, a helybeli lelkipásztor köszöntötte a nagy család fejét. Utána presbiteri gyűlésre ültek össze. Beszámoltak a presbiterek, milyen Dunavecse az árvíz után. A legnagyobb kára magának a gyülekezetnek van: a Duna szigetén szép erdeje volt, csak volt, mert jöttek a jégtáblák. Iszonyú erővel vágódta neki az erdőnek. Rettenetes, szürke, óriás borotvapengék voltak. Leborotválták az erdőt. A faluban kétszáz ház hever romokban.

Még a víz sokhelyen most is áll. Szürkén, közönyösen, kegyetlenül takarja be az aratás reményességét. Apostag volt a következő állomás. Kicsi gyülekezet, 400 lélekből áll. Nagy Lajos, a lelkipásztor fejezi ki a gyülekezet szeretetét. A püspök válaszában a csapás titokzatos értelméről beszél. Mennyire figyelmeztet arra egy ilyen nagy pusztulás, hogy milyen kevésbé lehet a földiekben bízni. A közös megbeszélésen megnyílnak a szívek. Árváknak érzik magukat az apostagiak. Nem tudnak téglához jutni. A földjük még mindig víz alatt van. A mélyebb helyeken konokul ül az ár. Nem tudják leveztetni.

Van még több veszedelem. A legjobb búzatermő földeket homokkal hordta be a Duna. Máshol elsodorta a termőföldet. Iszonyú kép volt az, február 16-án, amikor a templom ajtójáig ért a víz. Menekülni! — ment át a falun. — Jön az ár! — De hová? Körül voltak véve vízzel. Ezen az éjszakán Apostagon kétszáz gyermek fektült kanyaróban. Az iskola volt a kórház. Szalmán, egymás mellett fektüdtek a kicsi lázas gyerekek. Ekkor jöttek a robbantások. Megindult a harc a jégtáblák ellen. Az egész falu minden háza megremegett a robbanások zajától. A lelkes lakás falai megrepedeztek. Mennyi panasz, mennyi baj, mennyi gond. Milyen jó, hogy mindezt elmondhatják azoknak, akikről segítséget várhatnak.

Az út azonban tovább visz. Solton a solti egyházmegye vezetősége fogadja a püspököt és az egész gyü-

bátran megmondotta, mert nem embereknek, hanem Istennek akart tetszeni! Nem a világi érdekeket nézte, hanem az igazságot követve szeretetben igyekezett betölteni a Krisztus örvényét. (Éf. 45.) Nem vonult félre semmi jó és nemes ügytől, nem a maga kényelmét és népszerűségét kereste, hanem a kötelességteljesítésnek sokszor göröngyös útján járt. A klasszikus kor egyenességének, őszinte becsületességének hirdetője, képviselője volt, ezért tisztelték, szerették, becsülték oly sokan.

Hosszas betegségében egyedül halál-ig-hű felesége állott betegágya mellett. Egyetlen leánya, veje, két kis unokája, kik közül a nevét viselő kisebbiket soha sem szoríthatta szívéhez, hiába vágyakozott utána, még utolsó tisztességtételére sem jöhettek el. De hisszük, hogy újból meglátják majd egymást túl a siron, akkor örömmre fordul a keserűség és fájdalom. Hiszük, hogy beteljesedik rajta Isten ígérete: Én élek és ti is élni fogtok! Én vagyok a feltámadás és az élet, aki bennem hiszen, ha meghal is él az! Ebben a hitben búcsúzzunk tőle, s ezzel a reménységgel bocsátjuk és kísérik utolsó útjára. A lélek él, találkozunk! Ámen."

lekezet. A templomban istentisztelet van. I. Mózes 8:20–22. igéi alapján hirdeti az ígét a püspök. Noé áldozatot mutat be az özönvíz csapása után. Utána úrvacsoraosztás. A falu még mindig csupa romlás, gyász. Több mint 500 ház fekszik romokban. Rengeteg megtámogatva, mert összeomlással fenyeget. A vályogházak ledőltek. A tűzhely, az otthon semmi több, mint nagy agyagrakás. Belőle gerendák, ablakfák állnak ki. Cserepek vannak elvegyülve. Milyen szenvedésekről beszélnek! Az egyik presbiter a gyors áradat elől az udvaron álló öreg diófára menekült feleségével együtt. Rettenetes órák voltak. Az ár zúgott körülöttük, az egész ház elpusztult a szemük előtt. Hajnalra érkeztek meg a katonák. Pontonokon jöttek az utászok. Az utolsó órában mentették meg a presbitert és feleségét, mert nemsokára rá a jég a diófát is elvágta. Akik a szőlő-hegyre menekültek, azok sohasem fogják elfelejteni, hogy ezen az éjszakán a faluból mennyi jajszó, mennyi sírás ért el hozzájuk.

A magyar ember azonban csapások, nyomorúságok közben újra felkel. Új munka indult meg, ahol csak egy tenyérnyi lehetőség kínálkozott.

Sok seb, sok orvosolnivaló baj van szerzte. Érti azonban a magyar falu, hogy nincs magára hagyva. Új bátorságot adott a három gyászoló falu számára ez a húsvéthétfői püspöki látogatás.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy hóra 2-40 Pengő, negyedévre 7-20 Pengő.

Szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.
Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Nyomatott a Grafika-nyomdában Kolozsvár, Hitler-tér 13.
Felelős vezető: Jordáky Lajos.